

Teisinis narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) reguliavimas, jų teisėta apyvarta: prevencija ir kontrolė

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) – yra cheminės medžiagos, naudojamos neteisėtai narkotikų gamybai. Faktiškai nėra neteisėtos narkotikų gamybos be narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių). Tačiau daugeliu atvejų cheminės medžiagos, naudojamos kaip narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai), turi labai įvairią pirminę teisėtą ir svarbią paskirtį (pavyzdžiui, jos naudojamos plastikų sintezei, farmacijos pramonėje, kosmetikos priemonėms, kvėpalams, valymo priemonėms, kvapiosioms medžiagoms gaminti ir kt.).

Nuo paskutinio praėjusio amžiaus dešimtmečio pradžios Europos Sąjungoje priimti šios srities teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimo neteisėtai gamybai *prevenciją* kontroliuojant ir stebint teisėtą prekybą jais. Vykdamas įstatymus dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlos bei prieinamumo mažinimo, tiek Europos Sąjungos valstybių narių, tiek ir Lietuvos institucijų pastangos vis labiau kreipiamos į šių cheminių medžiagų būvimą rinkoje, jų teisėto bei neteisėto panaudojimo kontrolę.

Lietuvoje yra virš tūkstančio įmonių, kurios savo veikloje naudoja chemines medžiagas ir preparatus: platina, gamina, saugo ar naudoja jas gaminant kitas chemines medžiagas, preparatus bei teikiant paslaugas ar gaminant įvairios paskirties prekes. Maždaug 247 iš jų naudoja chemines medžiagas, kurios yra įtrauktos į narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą ir kurioms yra teisės aktais nustatytas griežtesnis, nei daugeliui kitų cheminių medžiagų, reguliavimas.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolė atliekama pagal nustatytą ir patvirtintą tvarką bei įgyvendinama vadovaujantis įvairiais tarptautiniais bei nacionaliniais teisės aktais. Narkotikų prevencijos ir kontrolės srityje sąvoka „*pirmtakas (prekursorius)*“ reiškia teisėto naudojimo chemines medžiagas. „Pirmtakų (prekursorių)“ tarptautinės kontrolės teisinis pagrindas – 1988 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekyba 12 straipsnis. Konvencijoje išvardintos 23 „medžiagos, dažnai naudojamos neteisėtai gaminant narkotines ir psichotropines medžiagas. Kiek vėliau 12 straipsnis buvo perkeltas į 1990 m. priimtą pirminį Europos teisės aktą (Reglamentas (EB) Nr. 3677/90), kuriuo ir buvo siekiama uždrausti naudoti šias medžiagas neteisėtiems tikslams, ir reglamentus, kurie priimti vėliau, kad būtų galima reguliuoti jų prekybą Europos Sąjungoje (Reglamentas (EB) Nr. 273/2004, Reglamentas (EB) Nr. 297/2009, Reglamentas (ES) Nr. 225/2011), tarp ES ir ne ES šalių (Reglamentas (EB) Nr. 111/2005) ir nustatyti licencijų išdavimo procedūras bei stebėsenos taisykles (Reglamentas (EB) Nr. 1277/2005).

2008 m. spalio mėnesį įsigaliojo Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymo nauja redakcija, kuris nustatė veiklos, susijusios su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais), ir jos kontrolės teisinius pagrindus, akcentuojant nustatytus papildomus ar kitus bendruosius bei specialiuosius reikalavimus narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakams (prekursoriams), kaip cheminėms medžiagoms (Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) įstatymas (Žin., 1998, Nr. 8-161; 1999, Nr. 55-1764; 2002, 102-4547; 2008, 65-2455; 2010, Nr. 145-7435) 1 straipsnis). Tai nacionalinis teisės aktas, kuriuo vadovaujantis turėtų būti užtikrinta šių medžiagų kontrolė ir stebėseną Lietuvoje, siekiant, kad ūkio subjektai savo veikloje naudotų minėtas chemines medžiagas pagal teisėtai nustatytą paskirtį ir kad narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) (toliau – prekursoriai) iš teisėtos apyvartos nepakliūtų į neteisėtą veiklą. Šiuo teisės aktu įvardinti specialieji ir bendrieji reikalavimai: specialieji reikalavimai taikomi ūkio subjektams, savo veikloje naudojantiems prekursorius, papildomi ir kiti

bendrieji reikalavimai, taikomi ūkio subjektams, vykdančioms veiklą su cheminėmis medžiagomis ir preparatais (tiekiama rinkai ar kitaip jas tvarko).

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 70¹ straipsnį Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės Departamentas (toliau- Departamentas) atlieka institucijų, įgyvendinančių prekursorių valstybinę kontrolę, veiksmų priežiūros ir koordinavimo funkcijas. Aplinkos, Ūkio, Socialinės apsaugos ir darbo, Vidaus reikalų, Sveikatos apsaugos ministerijos ar jų įgaliotos institucijos, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ar jo įgaliotos įstaigos pagal kompetenciją, vadovaujantis Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, jo padarinių, narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų (prekursorių) apyvartos stebėsenos tvarkos aprašu, renka ir teikia informaciją, reikalingą prekursorių kontrolei ir stebėsenai vykdyti.

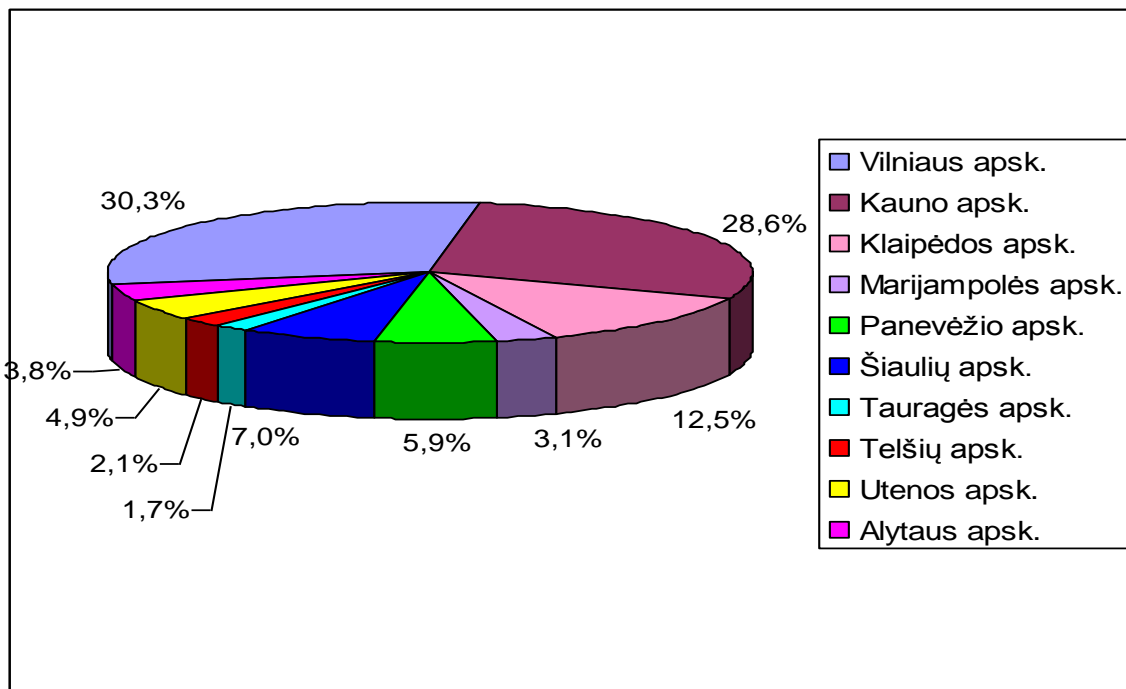
Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi Departamento Kontrolės skyriaus specialistai renka informaciją apie Lietuvos chemijos pramonės įmones ir/arba įmones, kurios savo veikloje naudoja chemines medžiagas bei jų mišinius, vykdo įvairią komercinę ir/ar gamybinę veiklą, susijusią su cheminėmis medžiagomis. 2013 metais pagal Departamento patvirtintą formą buvo apklausti 923 ūkio subjektai. Nustatyta, kad net 247 savo veikloje naudoja prekursorius. Renkamos informacijos pagrindu yra sukurta, nuolat atnaujinama ir tobulinama Departamento informacijos ir duomenų bazė. Duomenų bazėje kaupiama sekanti informacija: ūkio subjekto įmonės registravimo ir veiklos adresai, įmonės kodas, kontaktinė informacija, kiekybiniai ir kokybiniai duomenys apie prekursorius, kuriuos ūkio subjektas turi apyvartoje, prekursorių importą, eksportą, įvežimus bei išvežimus iš Lietuvos teritorijos, bei pilna informacija apie įmonės veiklos pobūdį. Jos pagrindu vykdoma prekursorių stebėseną bei planuojami patikrinimai ūkio subjektų veiklos vietoje. Kiekvienais metais surinkta informacija sisteminama bei pagal nustatytus reikalavimus duomenys teikiami Europos Komisijai, o esant reikalui, ir suinteresuotoms valstybės ir savivaldybių institucijoms.

Cheminių medžiagų rinka yra labai plati ir įvairi. Kiekvienais metais mokslininkai rinkai pateikia nemažai naujų cheminių medžiagų ir produktų. Nuolatinis cheminių medžiagų rinkos stebėjimas ir jos kontroliavimas galima tik turint pakankamai informacijos. Kalbant apie informacijos rinkimą, sisteminimą bei panaudojimą įgyvendinant prekursorių apyvartos kontrolės mechanizmą, svarbu pažymėti tai, kad informacijos rinkimas, apdorojimas, jos perdavimas kitoms suinteresuotoms institucijoms pagal kompetenciją yra kiekvienos valstybės nacionalinio reguliavimo klausimas. Dalinimasis turima informacija su kitomis valstybėmis narėmis, siekiant užkirsti kelią nelegaliam šių medžiagų panaudojimui, neturėjo praktinio taikymo. Šiuo metu jau veikia nauja Europos Sąjungos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) duomenų bazė (toliau –ES duomenų bazė), kurioje kaupiama informacija Europos Sąjungos mastu apie Europos Sąjungoje licencijuotus ir įregistravusius veiklos vietą ūkio subjektus. Į ES duomenų bazę kiekvieną ketvirtį teikiama informacija apie prekursorių, į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų ar kitų cheminių medžiagų (pre - prekursorių), kurios gali būti panaudotos neteisėtam narkotinių ir psichotropinių medžiagų gaminimui, konfiskavimus, sulaikymus ir t.t., nustatytus ne tik su trečiosiomis šalimis, bet ir tarp ES šalių ir šalies viduje (Lietuvoje). ES duomenų bazėje pateikiamos valstybių narių kasmetinės ataskaitos apie chemines medžiagas, dažnai naudojamas neteisėtai narkotinėms ir psichotropinėms medžiagoms gaminti, ūkio subjektų sandorius. Tikimasi, kad pasitelkiant šią ES duomenų bazę, bus galima atidžiau kontroliuoti ir stebėti prekursorių judėjimą bei panaudojimą Europos Bendrijos teritorijoje, įvertinti galimą riziką ir iš anksto numatyti prevencines priemones galimoms diversijoms išvengti.

Prekursorių teisėta apyvarta Lietuvoje

Lietuvos pramonė yra susitelkusi didžiausiuose Lietuvos miestuose. Duomenų analizė parodė, kad daugiausia ūkio subjektų, kurie savo veikloje naudoja prekursorius yra Kauno (68 įmonės), Vilniaus (66 įmonės) ir Klaipėdos (21 įmonė) apskrityse (žr. 8.2.1 pav.).

8.2.1 pav. Ūkio subjektų, kurie savo veikloje naudoja prekursorius pasiskirstymas pagal apskritis 2012 metais.

Lietuvos įmonės, kurios naudoja prekursorius įvairiose pramonės šakose ir/ar juos platina, šias chemines medžiagas daugiausia įsiveža iš Europos Sąjungos šalių ir tik maža dalis prekursorių importuojama iš Šveicarijos ir Baltarusijos.

2012 m. į Lietuvą buvo įvežta 5223 kg kalio permanganato, 1 480 135,2 litrai druskos rūgšties, 1 938 028,72 litrai acetono, 20 057 843,2 litrai sieros rūgšties, 639 393,4 litrai tolueno, 0,051 gramai efedrino (grynoji medžiaga), 828 gramai efedrino (preparatų sudėtyje), 0,05 gramai pseudoefedrino (grynoji medžiaga) ir 654,225 kilogramai pseudoefedrino (farmacinių preparatų sudėtyje), 0,05 gramai norefedrino, 125,5 litrai acto rūgšties anhidrido. (žr. 8.2.1 lentelę).

8.2.1 lentelė. 2010 - 2012 m. įvežtų/importuotų į Lietuvą bei išvežtų/eksportuotų iš Lietuvos prekursorių kiekiai

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai)	Importas ir/ar įvežimas iš ES šalių					Eksportas ir/ar išvežimas į ES šalis				
	Kiekis			Mato vnt.	Šalis	Kiekis			Mato vnt.	Šalis
	2010	2011	2012			2010	2011	2012		
Efedrinas (grynoji medžiaga)	0,04		0,051	g	Šveicarija					
Efedrinas (preparatų sudėtyje)	81	1140	828	g	Austrija					

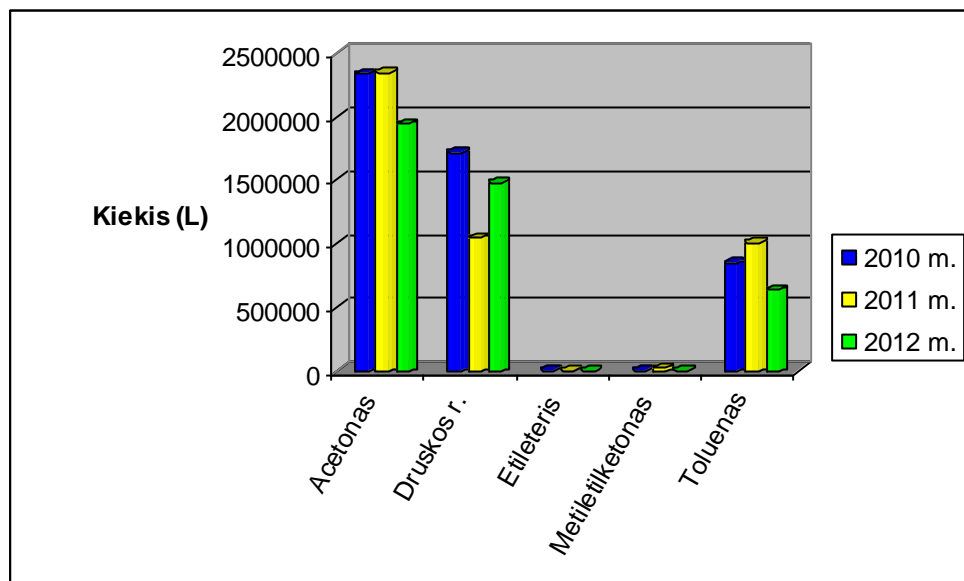
Ergometrinas										
Ergotaminas										
1-Fenil-2-propanonas (fenilacetons)		0,000183		L	Šveicarija					
Izosafrolas										
Lizergo rūgštis										
3,4-Metilendioksifenil-2-propanonas										
N-acetilnranilo rūgštis										
Norefedrinas			0,05	g	Šveicarija					
Piperonalis										
Pseudoefedrinas (grynoji medžiaga)	0,5			g	Lenkija					
			0,05	g	Šveicarija					
Pseudoefedrinas (preparatū sudētyje)	136,316	102,646	53,635	kg	Latvija	4,341	18,611	72,588	kg	Latvija
	123,342	106,897	161,626	kg	Lenkija		26,461	57,677	kg	Estija
	8,02	7,244	7,503	kg	Belgija					
	84,682	59,85	99,113	kg	Prancūzija					
	46,292	73,243	84,748	kg	Slovēnija					
	1,399			kg	Čekija					
	3,318	100,589	247,6	kg	Šveicarija					
Safrolas										
Acto rūgštis anhidridas	7	9	64	L	Čekija		2	59	L	Latvija
	22	12,25	25,5	L	Vokietija					
			28	L	Slovenija					
			2	L	UK					
	3		6	L	Lenkija					
Antranilo rūgštis		5		kg	Vokietija					
Fenilacto rūgštis			0,5	kg	Belgija					
		0,625	0,625	kg	Prancūzija		0,625	0,625	kg	Latvija
Kalio permanganatas	3,5	5,35	7,85	kg	Vokietija	1266,05	1735,5	1759,5	kg	Latvija
			15	kg	Slovākija	295	320,26	37,81	kg	Estija
	8216,44	3807	3984	kg	Lenkija					
	2410	615,35	1205,5	kg	Čekija					
	1			kg	Belgija					
		12,5	11	kg	Olandija					
		200		kg	Latvija					
		120		kg	Kinija					
	2		kg	Airija						
Piperidinas		0,1	0,0862	L	Vokietija					

Acetonas	354961,2	327769,5	371476	L	Lenkija	33310,3	37084	52262,4	L	Latvija
				L	Suomija		86	202,5	L	Estija
	2564,525	147690,9	2591	L	Vokietija			42,5	L	UK
	140	70		L	Ispanija					
	1423	2118,6	1410	L	Čekija					
	950	758	100	L	Slovakija					
			210	L	Belgija					
	1971909	1864522	1559848	L	Latvija					
			0,5	L	Olandija					
			2,5	L	UK					
			2391	L	Estija					
Druskos rūgštis	546184,8	625030	1341481	L	Lenkija	417826,5	194823,5	416012,4	L	Latvija
	283389,6	165673	128571	L	Suomija	107	80	39455	L	Estija
	875899,5	207417		L	Ukraina	2,5			L	Italija
	1320,6	2465	2131	L	Vokietija	26419,9	17556		L	Suomija
	72	62	1	L	Ispanija			2,5	L	UK
	7884	5833	7502	L	Austrija			3	L	Baltarusija
	7		5	L	Belgija					
	164	155	99	L	Čekija					
	6		342	L	Airija					
		2,5	3,5	L	Didžioji Britanija					
		39913		L	Vengrija					
Etileteris (dietileteris)	848,5	1503	599	L	Čekija	72	215	401	L	Latvija
	385	140,8	379	L	Lenkija	99,5	108,5	51	L	Estija
	536,25	817,5	655	L	Vokietija					
		10	0	L	Ispanija					
	1359	2586	2224	L	Slovakija					
Metiletilketonas	2981	3379		L	Lenkija		40	40	L	Latvija
	3893,7	3688,7	3689	L	Suomija					
	35,5	16806,01	86,25	L	Vokietija					
	141	400	2123	L	Latvija					
	25	869,1	182,8	L	Estija					
		2	1	L	Čekija					
Sulfato rūgštis (sieros rūgštis)	1893791	1540923 3	1967333 7	L	Baltarusija	86986,3	39010,5	26061	L	Estija
	541763,5	532077,5	361993	L	Lenkija	127320	164385,9	223102,8	L	Latvija

	22675	14444	7778	L	Austrija	13031,5	25490	8165	L	Suomija
	1347	2262,4	1564	L	Vokietija	2,5			L	Italija
	10	0	35	L	Airija					
	2356,6	1824,4	3192,8	L	Suomija					
	5		5	L	Belgija					
	13759			L	Estija					
	687	962	398	L	Čekija					
		738,4	9539,4	L	Latvija					
		1	1	L	Ispanija					
Toluenas	3560	204093	307893	L	Čekija	80279	54738	67	L	Latvija
	540542	339039,7	555,5	L	Lenkija	27567	27429	4148	L	Estija
	3118,5	2910,6	2286,9	L	Suomija			27494	L	Lenkija
	167	460,61	240	L	Vokietija					
	302425	464369	327818	L	Slovakija					
			600	L	Latvija					

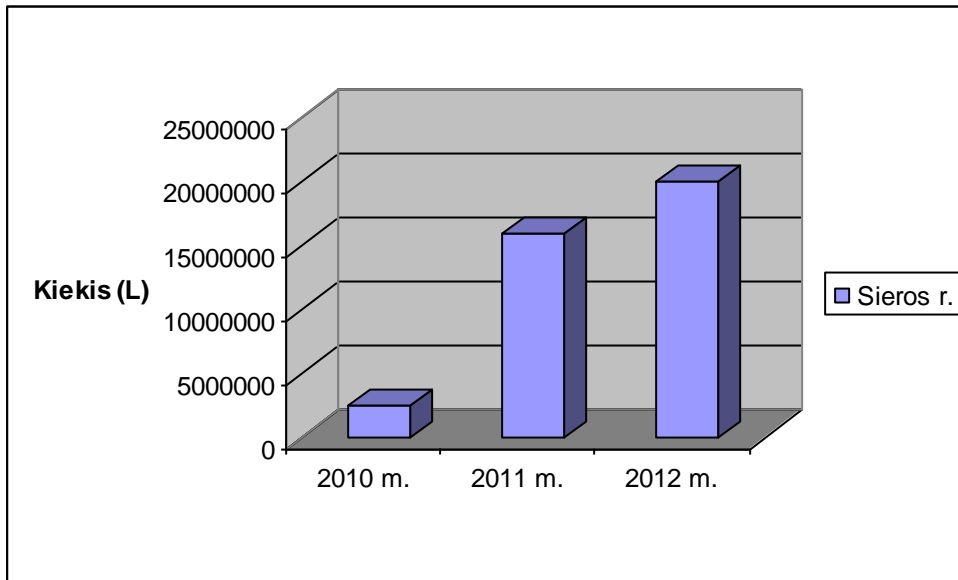
Atlikus 2010 m., 2011 m. ir 2012 m. gautų duomenų analizę nustatyta, kad 2012 m. ženkliai sumažėjo acetono bei tolueno įvežimas/ importas lyginant su 2010 m. ir 2011 m. metiletilketono, dietileterio 2010-2012 metais įvežti/ importuoti kiekiai mažai kito (žr. 8.2.2 pav.).

8.2.2 pav. III kategorijos prekursorių įvežimas/ importas į Lietuvą

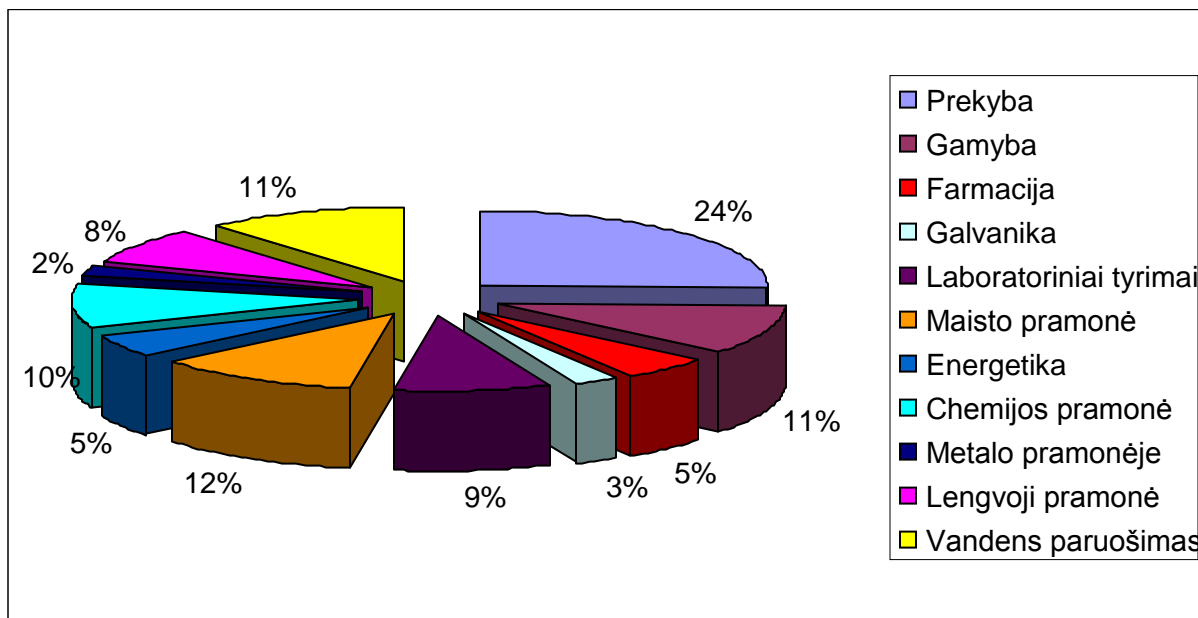
2012 m. sieros rūgšties įvežti/importuoti į Lietuvą kiekiai padidėjo lyginant su 2010 ir 2011 metų kiekiais. (žr. 8.2.3 pav.)

8.2.3 pav. Sieros rūgšties importas/įvežimas į Lietuvą 2010-2012 metais

Prekursoriai Lietuvoje yra naudojami įvairiose pramonės šakose. Remiantis Lietuvos ūkio subjektų pateiktais duomenimis, 24 proc. įmonių prekursorius teikia rinkai, 12 proc. įmonių naudoja prekursorius maisto pramonėje, po 11 proc. - vandens paruošimui bei gamyboje. Prekursoriai taip pat naudojami energetikos sektoriuje, metalo bei lengvojoje pramonėje, mokslinėse bei žinybinėse laboratorijose (žr. 8.2.4 pav.).

8.2.4 pav. Prekursorių panaudojimas įvairiose pramonės šakose

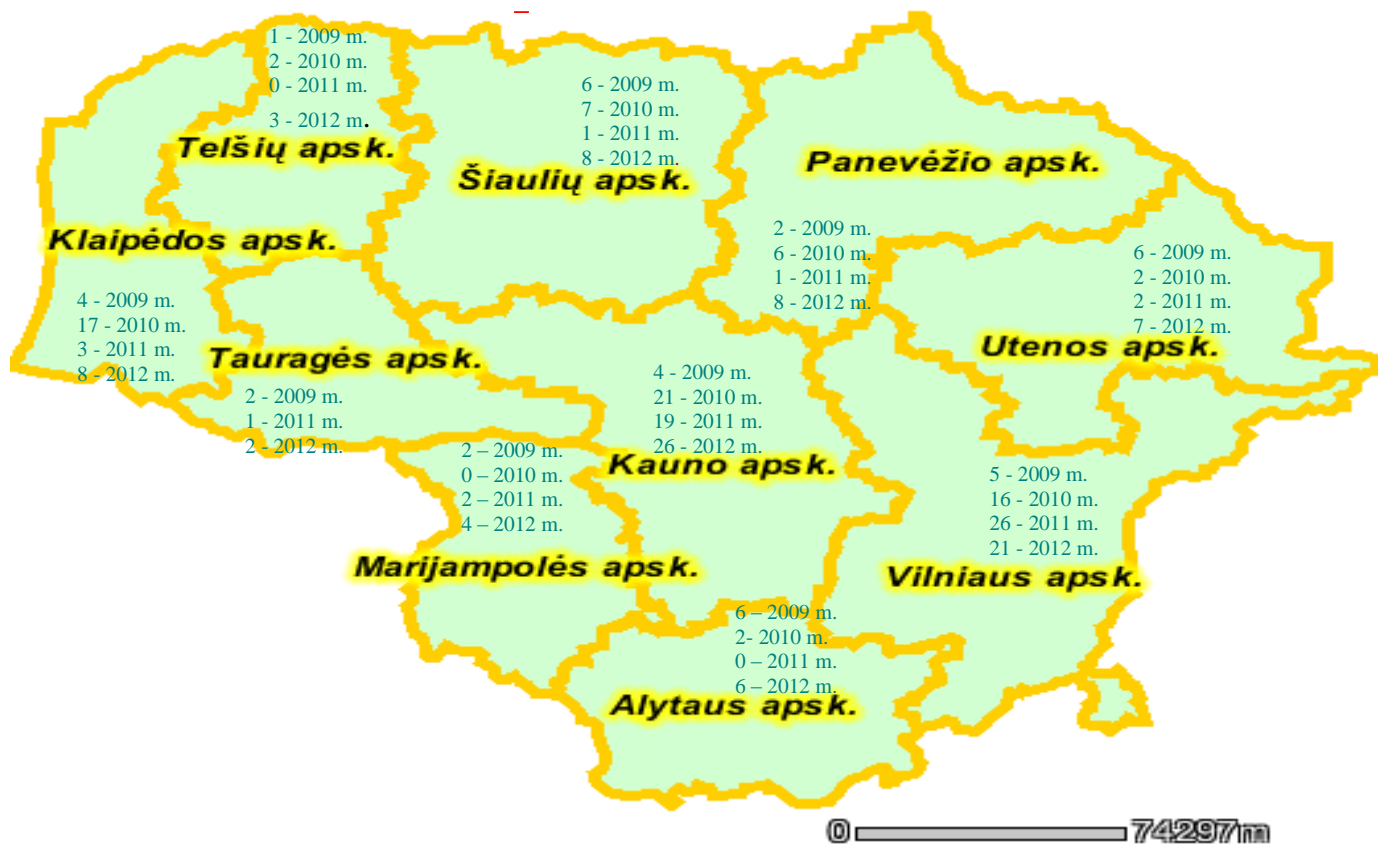

Nuo 2009 m. vykdomi ūkio subjektų, kurie savo veikloje naudoja prekursorius, veiklos patikrinimai. Patikrinimų tikslas – nustatyti kaip ūkio subjektai laikosi teisės aktų, reglamentuojančių veiklą, susijusią su prekursoriais, reikalavimų. Tuo tikslu atliekamas subjektų **veiklos vietos** patikrinimas (veiklai naudojamos patalpos, veikloje naudojamos cheminės medžiagos, įrenginiai, įranga, prekursorių turimos atsargos, saugojimo sąlygos) bei **dokumentacijos** patikrinimas (sandorių dokumentai, apskaita ir kt.).

Atliekant veiklos priežiūrą ūkio subjekto veiklos vietoje yra teikiama metodinė - mokomoji pagalba. Vykdomas ūkio subjektų konsultavimas prekursorių teisinio reguliavimo klausimais, užtikrinant tinkamą teisės aktų reikalavimų aiškinimą ir laikymąsi bei kitų prevencinių veiksmų, skirtų užkirsti kelią galimiems teisės aktų pažeidimams. Atkreipiamas subjektų dėmesys į specialiuosius reikalavimus minėtų cheminių medžiagų sandėliavimui, ženklinimui, apskaitai ir kitos dokumentacijos tvarkymui bei informuojama apie numatytą administracinę atsakomybę.

Prekursorių sunaudojami kiekiai atskirose įmonėse ir laboratorijose yra labai skirtingi, tai priklauso nuo ūkio subjektų veiklos pobūdžio, darbų apimties ir yra vos nuo kelių gramų pirmos kategorijos prekursorių iki šimtų tonų trečios kategorijos prekursorių. Ūkio subjektų, kurių veiklos profilis daugelį metų nekinta, veikloje sunaudojamų prekursorių kiekiai taip pat išlieka pastovūs arba pakinta labai nežymiai. 2009 metais patikrintos 124 įmonės, 2010 metais- 73, 2011 metais- 49, 2012 metais - 93 įmonės (žr. 8.2.5 pav.).

8.2.5 pav. Ūkio subjektų veiklos patikrinimai 2009-2012 metais apskrityse

Atliktų patikrinimų bei surinktos informacijos pagrindu, galima teikti, kad pirmos kategorijos prekursoriai Lietuvoje teisėtoje apyvartoje naudojami labai mažais kiekiais. Lietuvoje šios medžiagos naudojamos tik laboratoriniams tyrimams atlikti valstybinių institucijų laboratorijose kaip pamatinės medžiagos.

Lietuvoje geriamo vandens paruošimui plačiai naudojamas antros kategorijos prekursorius - kalio permanganatas. Ūkio subjektai taip pat šią medžiagą naudoja farmacijoje, žemės ir miškų ūkyje. 2012 metais teisėtoje apyvartoje buvo 5223,35 kilogramai kalio permanganato. Kiti antros kategorijos prekursoriai naudojami mažais kiekiais laboratorijose laboratoriniams tyrimams atlikti: antranilo rūgšties metinis sunaudojimas yra 40 gramų, fenilacto rūgšties -60 gramų ir acto rūgšties anhidrido- 33,22 litrai.

Apibendrinus turimą informaciją galima teigti, kad 2012 metais Lietuvoje teisėtoje apyvartoje daugiausiai buvo naudojami trečiai kategorijai priskirti prekursoriai (žr. 8.2.2 lentelę).

8.2.2 lentelė. Trečios kategorijos prekursorių teisėto panaudojimo sritys ir jų kiekiai Lietuvoje 2012 metais

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) pavadinimas	Panaudojimo sritys ir kiekiai
Acetonas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plovimo skysčiai ir valikliai namų ūkio priežiūrai (20708 L) 2. Įvairių pramonės įmonių laboratorijos (1817 L) 3. Medžio apdirbimo pramonė (15713 L) 4. Lengvoji pramonė (1843543 L) 5. Aptarnavimas (2377 L) 6. Plastmasių gamyba (11443 L) 7. Maisto pramonė (289 L) 8. Metalų pramonė (603 L) 9. Popieriaus pramonė (740 L) 10. Vandens paruošimas (39 L) 11. Farmacijoje (93 L) 12. Chemijos pramonė (22755 L) 13. Sunkioji pramonė (1731 L)
Metiletilketonas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plovimo skysčiai ir valikliai namų ūkio priežiūrai (96 L) 2. Įvairių pramonės įmonių laboratorijos (2 1) 3. Lengvoji pramonė (3154 L) 4. Chemijos pramonė (183330 L) 5. Elektronika (266 L) 6. Farmacija (4 L) 7. Medžio pramonė (170 L) 8. Maisto pramonė (60 L)
Sieros rūgštis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plovimo skysčiai ir valikliai namų ūkio priežiūrai (16059 L) 2. Įvairių pramonės įmonių laboratorijos (1163 L) 3. Lengvoji pramonė (322614 L) 4. Chemijos pramonė (631624172 L) 5. Galvanizacija (20091 L) 6. Farmacija (19 L) 7. Maisto pramonė (109790 L) 8. Vandens paruošimas (10805 L) 9. Sunkioji pramonė (50 L) 10. Aptarnavimas (1150 L) 11. Plastmasės pramonė (47677 L) 12. Elektronika (11183 L) 13. Metalų pramonė (3394 L)
Druskos rūgštis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plovimo skysčiai ir valikliai namų ūkio priežiūrai (82681 L) 2. Įvairių pramonės įmonių laboratorijos (2719 L) 3. Galvanizacija (336859 L)

	4. Maisto pramonė (339981 L) 5. Chemijos pramonė (22967 L) 6. Vandens paruošimas (25105 L) 7. Aptarnavimas (310 L) 8. Plastiko pramonė (18278 L) 9. Farmacija (442 L) 10. Lengvoji pramonė (14844 L) 11. Medžio pramonė (8 L) 12. Popieriaus pramonė (3292 L) 13. Sunkioji pramonė (1234 L) 14. Elektronika (8677 L) 15. Statyba (10018 L)
Toluenas	1. Įvairių pramonės šakų laboratorijos (1379 L) 2. Chemijos pramonė (9995 L) 3. Farmacija (16 L) 4. Medžio pramonė (900 L) 5. Aptarnavimas (655 L) 6. Sunkioji pramonė (3321 L) 7. Lengvoji pramonė (2293 L) 8. Elektronikos pramonė (160 L) 9. Plastiko pramonė (39 L)
Etilleteris (dietileteris)	1. Įvairių pramonės šakų laboratorijos (419 L) 2. Vandens paruošimas (48 L) 3. Farmacija (1138 L) 4. Chemijos pramonė (122 L) 5. Maisto pramonė (5 L) 6. Lengvoji pramonė (12 L)

Pre-prekursoriai

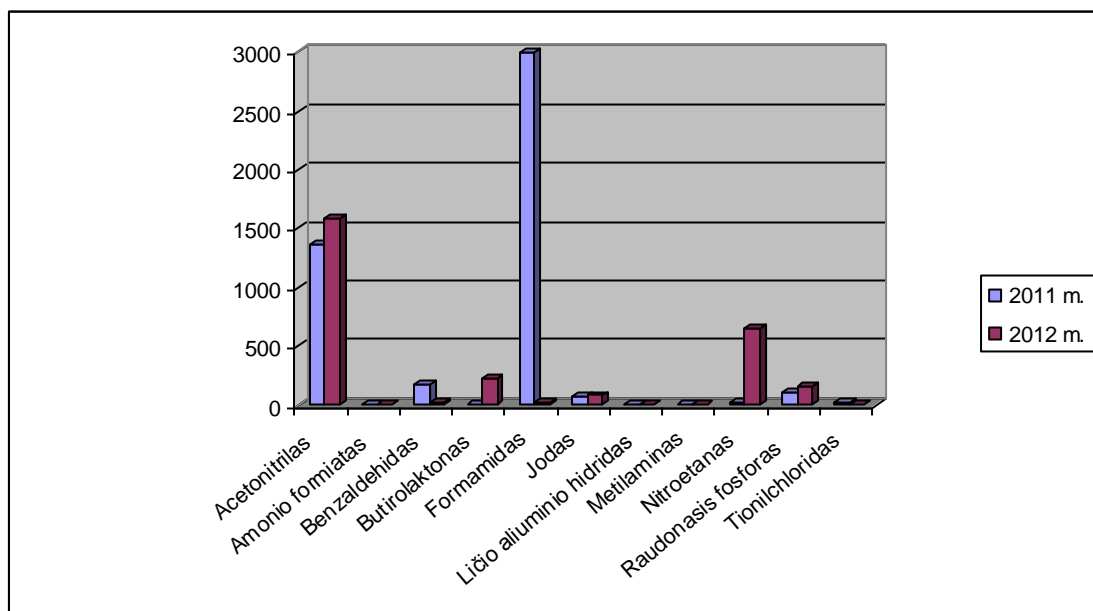
ES valstybės narės susiduria su skirtingomis problemomis, susijusiomis su cheminėmis medžiagomis, kurios gali būti panaudotos neteisėtai narkotikų gamybai. Tai priklauso nuo tam tikrame regione paplitusių vartojimo tradicijų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybos metodų, cheminių medžiagų prieinamumo ir pačių valstybių narių cheminių medžiagų ar jų mišinių teisinio reguliavimo nacionaliniu lygiu. Dabartiniu metu ES galiojantys teisės aktai prekursorių kontrolės srityje nustato pagrindinius reikalavimus subjektams veiklai su šiomis medžiagomis. Tačiau Bendrijos rinkoje neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai naudojamos, o kai kurios tiesiogiai vartojamos svaiginimosi tikslais, naujos cheminės medžiagos, kurios nėra įtrauktos į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą ir kurioms teisės aktais nėra nustatytos specialios rinkos ribojimo priemonės.

Į Bendrijos rinką aukščiau minėtos ir didelės problemas keliančios cheminės medžiagos patenka daugiausia iš trečiųjų šalių ir šiuo metu jos yra įtrauktos į ES savanoriškos stebėsenos sąrašą (į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą neįtrauktos medžiagos). ES savanoriško stebėsenos sąrašo medžiagoms, skirtingai nei į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą įtrauktoms medžiagoms, nėra taikomos specialios rinkos reguliavimo priemonės Bendrijos teritorijoje, todėl valstybės narės, vadovaudamosios bei įgyvendindamos 1988 m. JT Konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta 13 straipsnį, pačios imasi iniciatyvos, dėl tam tikrų cheminių medžiagų, kurios gali būti panaudotos narkotinių ir psichotropinių medžiagų neteisėtai gamybai, apyvartos ribojimo priemonių nustatymo bei įgyvendinimo.

Lietuvos rinkoje didžioji dalis į oficialius narkotinių ir psichotropinių medžiagų (pirmtakų) prekursorių sąrašus neįtrauktų cheminių medžiagų („Narkotinių ir psichotropinių medžiagų (pirmtakų) prekursorių kontrolė Europos Sąjungoje. Gairės ūkio subjektams“) yra sutinkamos teisėtoje įmonių apyvartoje (žr. 8.2.6 pav.). Jos naudojamos įvairiose pramonės srityse. Nuo 2011 metų vykdoma į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą neįtrauktų cheminių medžiagų

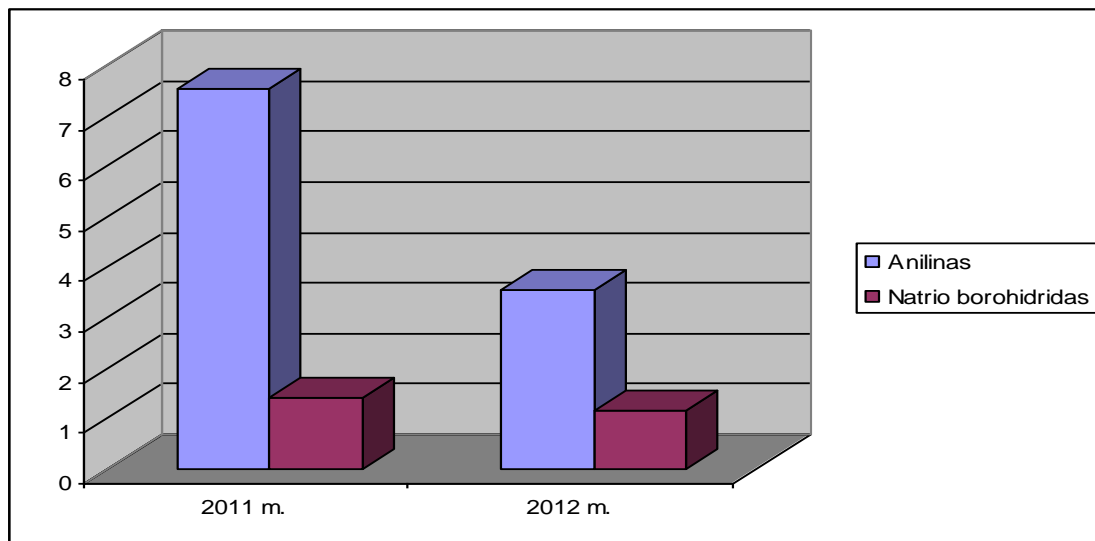
teisėtos apyvartos stebėseną, renkama informacija sisteminama, vertinama šias medžiagas naudojančių ūkio subjektų veikla, su tuo susijusi rizika ir galimybė minėtoms medžiagoms patekti į nelegalią apyvartą. Minėta informacija esant reikalui pagal kompetenciją perduodama kitoms valstybės institucijoms

8.2.6 pav. Į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą neįtrauktų cheminių medžiagų, kurios gali būti panaudojamos neteisėtai amfetamino tipo stimuliatorių ir kitų psichoaktyvių medžiagų gamybai, teisėta apyvarta Lietuvoje 2011 m. ir 2012 m.

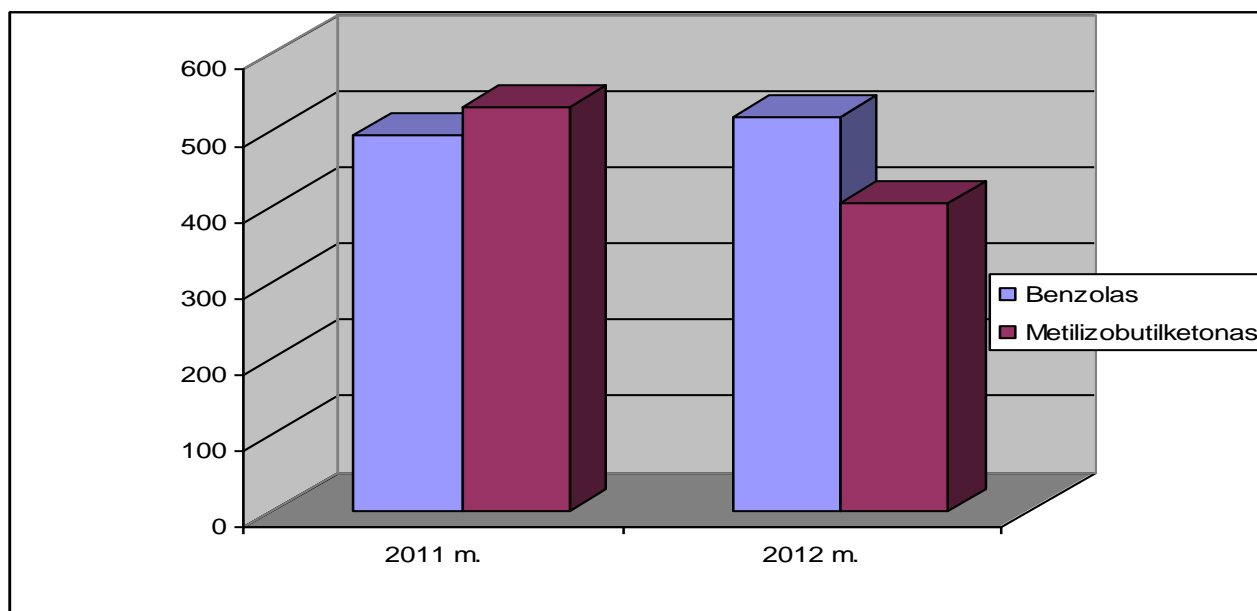

Kai kurių į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų (pirmtakų) prekursorių sąrašus neįtrauktų cheminių medžiagų įvežimo ir sunaudojimo kiekiai ženkliai padidėjo 2012 metais. Pavyzdžiui skruzdžių rūgšties apyvarta Lietuvos įmonėse padidėjo nuo 95822,05 kilogramų 2011 metais iki 253343 kilogramų 2012 metais, o ledinės acto rūgšties, kuri gali būti panaudojama neteisėtai kokaino ir heroino gamybai teisėta apyvarta išaugo nuo 1300453,2 kilogramo 2011 metais iki 1554448 kilogramo 2012 metais. Anilino sunaudoti kiekiai sumažėjo dvigubai, o natrio borohidrido (8.2.7 pav.) ir kai kurių tirpiklių beveik nekito (8.2.8 pav.).

8.2.7 pav. Į oficialų narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą neįtrauktų cheminių medžiagų, kurios gali būti panaudojamos neteisėtai kitų sintetinių narkotinių medžiagų gamybai, teisėta apyvarta Lietuvoje 2011m.ir 2012 m.

8.2.8 pav. Tirpiklių, kurie gali būti panaudojami neteisėtai kokaino ir heroino gamybai teisėta apyvarta Lietuvoje 2011 m. ir 2012 m.

Igyvendinant narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės reikalavimus bei bendradarbiaujant su kitomis kompetentingų valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, įgyvendinant narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlos mažinimo priemones, o taip pat atsižvelgiant į Jungtinių Tautų rekomendacijas vykdyti stebėseną kai kurių kitų cheminių medžiagų, kurios nėra įtrauktos į kontroliuojamus sąrašus, bet gali būti naudojamos narkotinių ir psichotropinių medžiagų neteisėtam gaminimui, 2012 m. buvo vykdoma 48 cheminių medžiagų stebėseną. Remiantis surinkta informacija galima teigti, kad tik kelios iš jų, tolios kaip etilacetatas bei formaldehidas turi platesnę teisėtą panaudojimą Lietuvoje.